

ג. נראה שאם בשעת המנין, בחצות יום י"ד, היו רוב הבאים טמאים, ונקבע דינם לעשות בטומאה, גם אם אחר כך נכנסו טהורים מן המודיעים ולפנים, כבר עושים בטומאה (צל"ח). ובספר שפת אמת נסתפק בדבר.

דף צה

קעה. באלו דברים שוים פסח ראשון ושני, ובאלו דברים חלוקים הם זה מזה?

פסח שני שוה לראשון במצוות שבגופו ושעל גופו, אך לא במצוות שאינן בגופו. (מפני שפרט בו הכתוב כמה מצוות הנהוגות בראשון, ולבסוף כלל ככל חקת הפסח יעשו אתו – לכך מרבים הכל וממעטים דברים מסוימים הרחוקים מן הפרטים (עתוס'). ולא יסי בן יהודה למדים זאת ממיעוט יעשו אתו), לפיכך: סדר עבודות פסח שני כראשון (וכן כלל דיני הכשר הקרבן: זכר תמים בן שנה וכו'); נאכל צלי ולא נאכל נא ומבושל; נאכל על מצות ומרורים; אסור לשבור בו עצם; נאכל בלילה ואסור להתיר ממנו עד בוקר; אסור להוציאו חוץ למחיצתו, כפסח ראשון; אין שוחטים אותו על היחיד אלא מחזרים ככל האפשר אחר אנשים נוספים (יעשו אתו).

א. הרמב"ם (קרבן פסח יט) כתב שפסח שני מותר להוציאו חוץ לחבורתו אבל יאכל בבית אחד. יש מבארים דבריו שאסור להוציאו חוץ לבית כמפורש בכתוב בפסח ראשון והרי השני הושווה לו, אבל מותר להוציאו חוץ לחבורה (ע' כסף משנה; לקוטי הלכות). והצל"ח כתב לחלק בין 'לאו' של הוצאה שאין עוברים עליו בשני, וגם אינו נפסל אם יצא, ובין מצות עשה של אכילה בבית אחד. הלכך אם הוציא יחזיר ויאכלנו באותו מקום שהתחיל (ע' ע' בבאור דבריו באבי עזרי (קמא) חמץ א.א).

ב. מדברי התוס' משמע שהמחלוקת שנחלקו בה התנאים אם שוחטים הפסח על היחיד, אמורה בפסח שני כמו בראשון. והחזון-איש (קכד) תמה על כך מהסוגיא ביומא (נא). שמשמע שהכל מודים בפסח שני ששחיטה על היחיד אינה מעכבת וכמו שנאמר 'איש איש', אלא שלכתחילה מצוה לחזור אחר כמה אנשים.

אין מצות השבת שאור ולא איסור בל יראה ובל ימצא בפסח שני, וגם לא איסור זביחה על החמץ. נחלקו הדעות בין האחרונים (בפירוש דברי רש"י בחומש) האם מותר לאכול חמץ עם פסח שני. הראשון טעון הלל באכילתו ולא השני (השיר יהיה לכם כליל התקדש חג – לילה שאינו מקודש לחג אינו טעון שירה). ואולם זה וזה טעונים הלל בעשייתם (שלא נתמעט אלא ליל חג. ועוד, כיון שדבר מצוה הוא טעון הלל).

הרש"ש כתב להסתפק כאשר פסח שני קרב בפחות מעשרה, האם טעון הלל בעשייתו. פסח שני דוחה את השבת (שנאמר בו במעדו. ערש"י). ודייקו ממשנתנו שאינו דוחה את הטומאה (כדין פסח ראשון כשאין רוב הציבור טמאים, והרי פסח שני לעולם הוא ביחידים. עפ"י מאירי) – כחכמים, ודלא כרבי יהודה שאמר דוחה את הטומאה כראשון.

א. הלכה כחכמים וכסתם מתניתין שדוחה שבת ואין דוחה טומאה (רמב"ם ק"פ יט). ונראה שכל הנדחה מפסח ראשון, כגון טמא שרץ למאן דאמר אין שוחטים וזורקים עליו, וכן טבול יום דטמא מת לדעת הרמב"ם, וכן אלו שנדחים מדרבנן כגון גר שנתגייר וכדומה – נדחים כמו כן מפסח שני (עפ"י מנחת חינוך שפא, טו).

ב. יש להסתפק לרבי יהודה שדוחה את הטומאה, ולשיטתו נשים בשני רשות, האם הנשים עושות את השני ואוכלות בטומאה בטפילה לאחרים שהרי כבר הותר לעשותו בטומאה, או שמא כיון שאינן חייבות, לא הותר להן. [כסברא זו צדד במקדש דוד לענין פסח ראשון למ"ד רשות].

ג. לכאורה יש לדקדק מרש"י (וכן מהרמב"ם ק"פ ה,א; ומהתוס' ביומא נא) שלדעת רבי נתן ש'במועדו' לא נאמר על השני אלא על הראשון (כדלעיל צג), אין פסח שני דוחה שבת (וע' זבח תודה; אבי עזרי ק"פ ה,א. ובחדושי הגר"ר בנגיס (ח"א מד) כתב שבני בתירא נסתפקו בשאלה זו, האם פסח שני דוחה שבת אם לאו).

לענין הטענת לינת לילה (אחד. ויש מפרשים שהכוונה ללילה שלאחר יום טוב. ערש"י ותוס' כאן ובר"ה ה ובזבחים צו. ועוד) לאחריו בתוך העיר (שנאמר ופנית בבקר והלכת לאהליך) – נחלקו תנאים אליבא דרבי יהודה, האם דינו כראשון אם לאו (ופנית בבקר והלכת לאהליך. ששת ימים תאכל מצות – הנאכל לששה טעון לינה, שאין נאכל לששה אין טעון לינה).

נראה שלפי מה שפסק הרמב"ם שהשני רגל בפני עצמו הוא – ודאי טעון לינה, שלא גרע משאר קרבנות (עפ"י זבח תודה. וע' שפת אמת סוכה מז). ובאבי עזרי (בכורים ג, יד) פירש בדעת הרמב"ם שלהלכה אין טעונים לינה אלא ביכורים (וערש"י ש ר"ה ה).

הראשון נשחט בשלש כתות ולא השני (תוספתא. הרמב"ם השמיט זאת. אפשר טעמו שלרבי שהשני רגל בפני עצמו הרי הוא בא בשלש כתות – כאשר יש שם אנשים הרבה. עפ"י זבח תודה).

מביאים חגיגה עם הראשון ואין מביאים עם השני (תוספתא; רמב"ם קרבן פסח י, טו. וע"ש אבי עזרי). השני אין טעון ביקור ממום כראשון (ועבדת את העבדה הזאת בחדש הזה (עפ"י גמרא צו.). בדעת הרמב"ם יש אומרים שגם הראשון אינו טעון ביקור).

כמובא לעיל (צג.), לדעת רבי נתן ורבי חנניא בן עקיבא אין חיוב כרת אלא על הראשון ולא על השני.

לרבי יהודה, נשים בראשון חובה ובשני רשות. ואילו לרבי יוסי בשניהם חובה, ולרבי שמעון בשניהם רשות אלא שבראשון עושים אותן טפילה לאחרים ולא בשני (לעיל צא).

אזהרת 'כל ערל לא יאכל בו', וכן 'בן נכר', נוהג בראשון כבשני (מנחת חינוך יז, כו). בספר שפת אמת (לעיל פט) נסתפק לומר שאעפ"י שיש מצות אכילת כזית בלילה בפסח שני, שמא אין איסור לאכול ממנו גם ביום י"ד.

התוס' (ביומא כט) נסתפקו אם פסח שני קרב לאחר התמיד או לפניו, או שמא אפשר להקריבו לפניו ולאחריו (וע"ע במובא לעיל נח-נט).

מצות סיפור יציאת מצרים; נראה שאינה קיימת בפסח שני, גם אם לא סיפר בראשון. ואולם לפי מה שכתב מהר"ל (גבורות ה', ב) יש לומר שבפסח שני גם כן חייבים (שפת אמת).

ודין 'לחם עוני', צדד הגרש"ו אויערבך וצ"ל לומר שאין נוהג בו (אך לפי מה שצדד השפ"א שיש בו מצות סיפור, יתכן שיש בו כמו כן דין 'לחם עוני').

דפים צה – צו

קעו. פסח הבא בטומאה – מה הדין במקרים דלהלן?

א. אכלו ממנו זבים וזבות נדות וילדות, או שנכנסו לעזרה.

ב. דחקו טמאי מתים ונכנסו להיכל.

ג. טמאי מתים שאכלו את אימורי הקרבן.

ג. נראה שאם בשעת המנין, בחצות יום י"ד, היו רוב הבאים טמאים, ונקבע דינם לעשות בטומאה, גם אם אחר כך נכנסו טהורים מן המודיעים ולפנים, כבר עושים בטומאה (צל"ח). ובספר שפת אמת נסתפק בדבר.

דף צה

קעה. באלו דברים שוים פסח ראשון ושני, ובאלו דברים חלוקים הם זה מזה?

פסח שני שוה לראשון במצוות שבגופו ושעל גופו, אך לא במצוות שאינן בגופו. (מפני שפרט בו הכתוב כמה מצוות הנהוגות בראשון, ולבסוף כלל ככל חקת הפסח יעשו אתו – לכך מרבים הכל וממעטים דברים מסוימים הרחוקים מן הפרטים (עתוס'). ולא יסי בן יהודה למדים זאת ממיעוט יעשו אתו), לפיכך: סדר עבודות פסח שני כראשון (וכן כלל דיני הכשר הקרבן: זכר תמים בן שנה וכו'); נאכל צלי ולא נאכל נא ומבושל; נאכל על מצות ומרורים; אסור לשבור בו עצם; נאכל בלילה ואסור להתיר ממנו עד בוקר; אסור להוציאו חוץ למחיצתו, כפסח ראשון; אין שוחטים אותו על היחיד אלא מחזרים ככל האפשר אחר אנשים נוספים (יעשו אתו).

א. הרמב"ם (קרבן פסח י"ט) כתב שפסח שני מותר להוציאו חוץ לחבורתו אבל יאכל בבית אחד. יש מבארים דבריו שאסור להוציאו חוץ לבית כמפורש בכתוב בפסח ראשון והרי השני הושווה לו, אבל מותר להוציאו חוץ לחבורה (ע' כסף משנה; לקוטי הלכות). והצל"ח כתב לחלק בין 'לאו' של הוצאה שאין עוברים עליו בשני, וגם אינו נפסל אם יצא, ובין מצות עשה של אכילה בבית אחד. הלכך אם הוציא יחזיר ויאכלנו באותו מקום שהתחיל (ע' ע' בבאור דבריו באבי עזרי (קמא) חמץ א.א).

ב. מדברי התוס' משמע שהמחלוקת שנחלקו בה התנאים אם שוחטים הפסח על היחיד, אמורה בפסח שני כמו בראשון. והחזון-איש (קכד) תמה על כך מהסוגיא ביומא (נא). שמשמע שהכל מודים בפסח שני ששחיטה על היחיד אינה מעכבת וכמו שנאמר 'איש איש', אלא שלכתחילה מצוה לחזור אחר כמה אנשים.

אין מצות השבת שאור ולא איסור בל יראה ובל ימצא בפסח שני, וגם לא איסור זביחה על החמץ. נחלקו הדעות בין האחרונים (בפירוש דברי רש"י בחומש) האם מותר לאכול חמץ עם פסח שני. הראשון טעון הלל באכילתו ולא השני (השיר יהיה לכם כליל התקדש חג – לילה שאינו מקודש לחג אינו טעון שירה). ואולם זה וזה טעונים הלל בעשייתם (שלא נתמעט אלא ליל חג. ועוד, כיון שדבר מצוה הוא טעון הלל).

הרש"ש כתב להסתפק כאשר פסח שני קרב בפחות מעשרה, האם טעון הלל בעשייתו. פסח שני דוחה את השבת (שנאמר בו במעודו. ערש"י). ודייקו ממשנתנו שאינו דוחה את הטומאה (כדין פסח ראשון כשאין רוב הציבור טמאים, והרי פסח שני לעולם הוא ביחידים. עפ"י מאירי) – כחכמים, ודלא כרבי יהודה שאמר דוחה את הטומאה כראשון.

א. הלכה כחכמים וכסתם מתניתין שדוחה שבת ואין דוחה טומאה (רמב"ם ק"פ י"ט). ונראה שכל הנדחה מפסח ראשון, כגון טמא שרץ למאן דאמר אין שוחטים וזורקים עליו, וכן טבול יום דטמא מת לדעת הרמב"ם, וכן אלו שנדחים מדרבנן כגון גר שנתגייר וכדומה – נדחים כמו כן מפסח שני (עפ"י מנחת חינוך שפא, טו).

ב. יש להסתפק לרבי יהודה שדוחה את הטומאה, ולשיטתו נשים בשני רשות, האם הנשים עושות את השני ואוכלות בטומאה בטפילה לאחרים שהרי כבר הותר לעשותו בטומאה, או שמא כיון שאינן חייבות, לא הותר להן. [כסברא זו צדד במקדש דוד לענין פסח ראשון למ"ד רשות].

ג. לכאורה יש לדקדק מרש"י (וכן מהרמב"ם ק"פ ה,א; ומהתוס' ביומא נא) שלדעת רבי נתן ש'במועדו' לא נאמר על השני אלא על הראשון (כדלעיל צג), אין פסח שני דוחה שבת (וע' זבח תודה; אבי עזרי ק"פ ה,א. ובחדושי הגר"ר בנגיס (ח"א מד) כתב שבני בתירא נסתפקו בשאלה זו, האם פסח שני דוחה שבת אם לאו).

לענין הטענת לינת לילה (אחד. ויש מפרשים שהכוונה ללילה שלאחר יום טוב. ערש"י ותוס' כאן ובר"ה ה ובזבחים צו. ועוד) לאחריו בתוך העיר (שנאמר ופנית בבקר והלכת לאהליך) – נחלקו תנאים אליבא דרבי יהודה, האם דינו כראשון אם לאו (ופנית בבקר והלכת לאהליך. ששת ימים תאכל מצות – הנאכל לששה טעון לינה, שאין נאכל לששה אין טעון לינה).

נראה שלפי מה שפסק הרמב"ם שהשני רגל בפני עצמו הוא – ודאי טעון לינה, שלא גרע משאר קרבנות (עפ"י זבח תודה. וע' שפת אמת סוכה מז). ובאבי עזרי (בכורים ג, יד) פירש בדעת הרמב"ם שלהלכה אין טעונים לינה אלא ביכורים (וערש"י ש ר"ה ה).

הראשון נשחט בשלש כתות ולא השני (תוספתא. הרמב"ם השמיט זאת. אפשר טעמו שלרבי שהשני רגל בפני עצמו הרי הוא בא בשלש כתות – כאשר יש שם אנשים הרבה. עפ"י זבח תודה).

מביאים חגיגה עם הראשון ואין מביאים עם השני (תוספתא; רמב"ם קרבן פסח י, טו. וע"ש אבי עזרי). השני אין טעון ביקור ממום כראשון (ועבדת את העבדה הזאת בחדש הזה (עפ"י גמרא צו.). בדעת הרמב"ם יש אומרים שגם הראשון אינו טעון ביקור).

כמובא לעיל (צג.), לדעת רבי נתן ורבי חנניא בן עקיבא אין חיוב כרת אלא על הראשון ולא על השני.

לרבי יהודה, נשים בראשון חובה ובשני רשות. ואילו לרבי יוסי בשניהם חובה, ולרבי שמעון בשניהם רשות אלא שבראשון עושים אותן טפילה לאחרים ולא בשני (לעיל צא).

אזהרת 'כל ערל לא יאכל בו', וכן 'בן נכר', נוהג בראשון כבשני (מנחת חינוך יז, כו). בספר שפת אמת (לעיל פט) נסתפק לומר שאעפ"י שיש מצות אכילת כזית בלילה בפסח שני, שמא אין איסור לאכול ממנו גם ביום י"ד.

התוס' (ביומא כט) נסתפקו אם פסח שני קרב לאחר התמיד או לפניו, או שמא אפשר להקריבו לפניו ולאחריו (וע"ע במובא לעיל נח-נט).

מצות סיפור יציאת מצרים; נראה שאינה קיימת בפסח שני, גם אם לא סיפר בראשון. ואולם לפי מה שכתב מהר"ל (גבורות ה, ב) יש לומר שבפסח שני גם כן חייבים (שפת אמת).

ודין 'לחם עוני', צדד הגרש"ו אויערבך וצ"ל לומר שאין נוהג בו (אך לפי מה שצדד השפ"א שיש בו מצות סיפור, יתכן שיש בו כמו כן דין 'לחם עוני').

דפים צה – צו

קעו. פסח הבא בטומאה – מה הדין במקרים דלהלן?

א. אכלו ממנו זבים וזבות נדות וילדות, או שנכנסו לעזרה.

ב. דחקו טמאי מתים ונכנסו להיכל.

ג. טמאי מתים שאכלו את אימורי הקרבן.